

Andrzej Małkiewicz

22 sierpnia 2022

Zelenski, Guterres, Erdoğan

Obiecałem, że gdy tylko dowiem się czegoś bliżej o trójstronnych rozmowach we Lwowie, to napiszę. Ale dalej wiem niewiele. Dyskrecja należy do podstawowych zasad dyplomacji. Szumne zapowiedzi zwykle nie najlepiej służą realizowaniu zamiarów. Nie jestem zatem zdziwiony, że po spotkaniu 18 sierpnia żaden z uczestników nie ogłosił żadnych ważnych ustaleń. Być może spotkanie niewiele przyniosło, ale równie prawdopodobne jest, że uczestnicy podjęli ważne ustalenia, których na razie nie ujawnili. Kiedyś się dowiemy. Dziś mogę tylko informować, co powiedziano oficjalnie. Dobrze to ilustruje problemy związane z bieżącym analizowaniem wydarzeń. Wciąż znaków zapytania jest więcej niż konkretnej wiedzy.

Najobszerniej wypowiedział się prezydent Wołodymyr Zełenski, w swym cowieczornym przemówieniu, ale nie wyszedł poza ogólniki: „Szczegółowo omówiliśmy nasze relacje – bezpieczeństwo, obronność, dyplomację, gospodarkę, energetykę. Skupiliśmy się na kwestii odbudowy naszego państwa po zakończeniu działań wojennych”. Poinformował, że Turcja zgłosiła gotowość objęcia patronatem Charkowa i obwodu charkowskiego oraz podpisano memorandum między Ministerstwem Infrastruktury Ukrainy a Ministerstwem Handlu Republiki Turcji o odbudowie ukraińskiej infrastruktury – podpisali je ukraiński minister infrastruktury Ołeksandr Kubrakow (Олександр Миколайович Кубраков) i minister handlu Turcji Mehmet Mus (*Глава Української держави, Президент Туреччини та Генеральний секретар ООН провели тресторонню зустріч у Львові, 18 серпня 2022 року*, <https://www.president.gov.ua/news/glava-ukrayinskoyi-derzhavi-prezident-turechchini-ta-general-77145>; *Реалізація наших домовленостей значно посилить і Україну, і Туреччину – Володимир Зеленський за результатами переговорів з Реджепом Таїпом Ердоганом*, <https://www.president.gov.ua/news/realizaciya-nashih-domovlenostej-znachno-posilit-i-ukrayinu-77149> – dostęp 20 sierpnia 2022 r.).

Gdy sekretarz generalny ONZ António Guterres wracał z Ukrainy, zatrzymał się w Odesie, gdzie odbyła się konferencja prasowa. Dziennikarz Al-Jazeera zapytał: „Czy podczas wczorajszego spotkania z prezydentem Erdoğanem i Zełenskim była jakaś inicjatywa pokojowa przedstawiona przez pana Erdoğana i może mogłaby to być inicjatywa turecka, a może prezydent Erdoğan wygłosił jakieś deklaracje?” Odpowiedź była enigmatyczna: „Prezydent Erdoğan miał okazję powiedzieć na spotkaniu i konferencji prasowej, że chciałby wznowienia negocjacji” (<https://www.un.org/sg/en/content/sg/press-encounter/2022-08-19/secretary-generals-remarks-the-press-odesa-ukraine-including-qa> – dostęp 20 sierpnia 2022 r.). O własnej roli Guterres mówił jeszcze bardziej ogólnikowo. To akurat nie dziwi: od chwili rozpoczęcia wojny jego aktywność jest minimalna, podobnie jak całej ONZ, bezradnej wobec agresji dokonanej przez członka Rady Bezpieczeństwa.

Prezydent Turcji wracał z Ukrainy przez Polskę, zatem zgodnie z obyczajem dyplomatycznym zadzwonił do prezydenta Dudy. „Prezydent Erdoğan oświadczył, że na Ukrainie odbyły się rozmowy, które, jak ma nadzieję, przyczynią się do procesu pokojowego”. Zgodnie z zapisem na stronie Erdoğana, w odpowiedzi prezydent Duda „podziękował i pogratulował prezydentowi Erdoğanowi jego konstruktywnej roli i wysiłków na rzecz rozwiązania kryzysu rosyjsko-ukraińskiego oraz jego wkładu w umowę o eksporcie

zboża” – po czym zaprosił Erdoğana do Polski (<https://www.tccb.gov.tr/basin-aciklamalari/365/139149/polonya-cumhurbaskani-andrzej-duda-ile-telefon-gorusmesi> – dostęp 20 sierpnia 2022 r.). Na stronie prezydenta Dudy zapis jest podobny i również enigmatyczny: „Prezydent Turcji, wracając z Ukrainy, zrelacjonował swoje rozmowy z Wołodymyrem Zełenskim i António Guterresem oraz podziękował za pomoc Polski przy przejeździe na Ukrainę” (*Prezydenci Polski i Turcji Andrzej Duda i Recep Tayyip Erdoğan odbyli dziś rozmowę telefoniczną*, <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wydarzenia/andrzej-duda-rozmawial-z-prezydentem-turcji-,57711> – dostęp 20 sierpnia 2022 r.).

Po powrocie z Ukrainy 19 sierpnia prezydent Turcji Recep Tayyip Erdoğan wygłosił obszernie przemówienie (często wygłasza obszernie i bardzo emocjonalne przemówienia) do mieszkańców Stambułu, w którym tylko jedno zdanie poświęcił problemom Ukrainy: „Drodzy Bracia i Siostry, Szanowni Państwo [...] Byliśmy świadkami transportu ukraińskiego zboża przez Bosfor, na które świat czeka z niecierpliwością” (*Büyük İstanbul Dönüşümü Esenler İlk Etap Teslim Töreni'nde Yaptıkları Konuşma*, <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/139182/buyuk-istanbul-donusumu-esenler-ilk-etap-teslim-toreni-nde-yaptiklari-konusma> – dostęp 20 sierpnia 2022 r. Nie znam języka tureckiego, korzystałem z tłumaczenia przez Google).

Dopiero 20 sierpnia Erdoğan wygłosił przemówienie w mieście Manisa (w starożytności Magnesia – Μαγνησία), w którym na interesujący nas temat powiedział więcej, ale też niewiele. Jak przystało na muzułmanina, zaczął od zwrócenia do Allaha, po czym stwierdził: „jesteśmy zdeterminowani, aby uczynić Turcję jednym z najpotężniejszych politycznie i gospodarczo państw na świecie [...] Zbudowaliśmy Turcję, która zdobyła szacunek świata swoją siłą polityczną, dyplomatyczną i militarną, która zdecydowanie broni swych interesów w regionie”. Do wizyty nawiązał tylko ogólnikowo: „Gdzie byłem dwa dni temu? w Ukrainie [...]. Ustalmy pokój na świecie. Jesteśmy na drodze do pokoju na świecie” (*Türkiye'yi, dünyanın siyasi ve ekonomik olarak en güçlü devletleri arasına sokmakta kararlıyız*, <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/139171/-turkiye-yi-dunyanin-siyasi-ve-ekonomik-olarak-en-guclu-devletleri-arasina-sokmakta-kararliyiz-> – dostęp 21 sierpnia 2022 r.).

Również światowe media informowały ogólnikowo. Np. „South China Morning Post” napisał: „ONZ i Turcja mają nadzieję, że szczyt zwiększy wysiłki na rzecz znalezienia politycznego rozwiązania na Ukrainie, gdzie rosyjska inwazja szaleje od lutego”. Zełenski i Guterres „spotykając się we Lwowie omówili wynegocjowane przez ONZ porozumienie mające na celu złagodzenie pogarszającego się globalnego kryzysu żywnościowego i zgodzili się, że koordynacja wysiłków w ramach niego w celu zapewnienia ukraińskiego eksportu powinna być kontynuowana” (*Ukraine war: Zelensky urges UN must ensure security of Zaporizhzhia nuclear plant as Russia warns of 'provocation'*, <https://www.scmp.com/news/world/europe/article/3189362/russia-warns-provocation-zaporizhzhia-nuclear-plant-un-chief> – dostęp 22 sierpnia 2022 r.).

A „The Wall Street Journal” ocenił pesymistycznie: „Trójstronne spotkanie między prezydentem Ukrainy Zełenskim, prezydentem Turcji Erdoğanem i sekretarzem generalnym ONZ Guterresem nie przyniosło wiele, by wzmocnić nadzieje na wynegocjowane zakończenia wojny w najbliższym czasie. Prezydent Zełenski w swoim przemówieniu wideo w czwartek późnym wieczorem powtórzył to samo przesłanie, które przekazuje od miesięcy” („The Wall Street Journal”, August, 19 2022, https://www.wsj.com/podcasts/whats-news/us-orders-historic-water-cuts-in-drought-stricken-southwest/8f991aff-567a-449f-9d0d-8fe3b0e3f2f6?mod=Searchresults_pos1&page=1 – dostęp 22 sierpnia 2022 r.). Być może jest to opinia nazbyt pesymistyczna. Z tego, że dziennikarze niewiele wiedzą, nie musi wynikać, że niewiele uzgodniono. Ale może to tylko moje próżne nadzieje?

Wspomniałem już o zainteresowaniu Al-Jazeera. Nie dysponując bliższymi informacjami jej dziennikarze pozwolili sobie na szerszą refleksję. Przytoczono opinię Resula Sardara, jej korespondenta ze Sztambułu, że Turcja ma wiele sprzecznych interesów w związku z wysiłkami mediacyjnymi między Rosją a Ukrainą i obawia się, że będzie zmuszona wybrać stronę, jeśli wojna będzie kontynuowana. „Jeśli wojna będzie się przedłużać, w końcu stanie w obliczu trudnej sytuacji dokonywania bolesnych wyborów między Kijowem a Moskwą” – powiedział Sardar. „I to jest zdecydowanie coś, czego Turcja nie chce – ponieważ w takim przypadku czuje, że zostanie wciągnięta w konflikt z Rosją, szczególnie w obszarach, w których istnieje delikatna równowaga pomiędzy nimi – takich jak Syria, Libia, wschodnia część Morza Śródziemnego, Górski Karabach i Morze Czarne (Usaid Siddiqui, Linah Alsaafin, *Ukraine latest updates: Erdogan warns of 'another Chernobyl'*, <https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2022/8/18/russia-ukraine-latest-updates-casualties-renewed-shelling-kharkiv> – dostęp 22 sierpnia 2022 r.).

I to ostatnie daje do myślenia!